

УДК 339.35
JEL Classification F1

Мельник Ірина

к.е.н., доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Львівський торговельно-економічний університет
м. Львів, Україна
E-mail: gaveshta@gmail.com

СВІТОВИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ СФЕРИ ТОВАРНОГО ОБІГУ

Анотація

Інституціональне середовище, що формується за рахунок прийняття відповідних правил та норм, є важливим елементом забезпечення соціально-економічної модернізації сфери товарного обігу. Вітчизняне законодавство, що регулює питання функціонування та модернізації сфери товарного обігу, недосконале та потребує нових підходів до системи регулювання даної сфери та впровадження найбільш успішних практик провідних країн світу.

У процесі дослідження використовувалися наступні методи: абстрактно-логічний і наукової абстракції (для поглиблення понять і категорій, розкриття сутнісної характеристики державного управління та його особливостей у торгівлі); інституціонально-еволюційний (для розкриття генезису товарного обігу у різних країнах, політики державного регулювання процесів модернізації підтримки підприємницької діяльності); систематизації та узагальнень (для виявлення структурних змін, нових тенденцій і векторів розвитку товарного обігу й системи державного регулювання).

Аналіз досвіду провідних країн світу у сфері регулювання процесів модернізації сфери товарного обігу свідчить про загальні для більшості країн підходи, які включають: лібералізацію товарного обігу; активізацію зовнішньоекономічної діяльності та активізацію експорту; створення інноваційних продуктів; розвиток наукомістких галузей; активізацію інтернет-торгівлі і державного регулювання електронної комерції.

Сучасна економіка не може функціонувати без впливу державних інститутів та потребує відповідного методичного та методологічного інструментарію регулювання процесів модернізації, у тому числі і у сфері товарного обігу, тому дослідження успішного досвіду іноземних країн у сфері державного регулювання процесів модернізації є перспективними і потребують подальших наукових напрацювань.

Ключові слова: товарний обіг, державне регулювання, іноземний досвід.

Вступ.

Інституціональне середовище, що формується за рахунок прийняття відповідних правил та норм, є важливим елементом забезпечення соціально-економічної модернізації сфери товарного обігу. Вітчизняне законодавство, що регулює питання функціонування та модернізації сфери товарного обігу, недосконале та потребує нових підходів до системи регулювання даної сфери та впровадження найбільш успішних практик провідних країн світу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Державне регулювання сфери товарного обігу та визначення особливостей такого регулювання у іноземних державах досліджуються у працях таких науковців, як: Т.Г. Васильців, В.М. Геєць, Є.В. Крикавський, В.Р. Сіденко та інші. Водночас існує значна кількість актуальних питань, що потребують подальших наукових досліджень.

Мета.

Метою дослідження є аналіз іноземного досвіду державного регулювання сфери товарного обігу та визначення особливостей такого регулювання. Завданням статті є аналіз можливості застосування іноземного досвіду державного регулювання сфери товарного обігу у вітчизняній

практиці.

Методологія дослідження.

Методологічними засадами дослідження є базові положення економічної теорії та державного управління економікою, організації торгівлі, фундаментальні публікації вітчизняних та зарубіжних дослідників у сфері товарного обігу і державного регулювання.

Результати.

Державне регулювання та формування політики розвитку суттєво відрізняється в різних країнах, відповідно і ефективність процесів модернізації у межах економік окремих країн є різною. Це твердження є справедливим і для сфери товарного обігу, оскільки традиційні методи захисту внутрішнього ринку та інші інструменти, що були популярні на певних етапах розвитку соціально-економічних відносин, в умовах глобалізаційних процесів перестають бути дієвими та ефективними. Зростання значення цифрової економіки та її вплив на суспільний розвиток змінили сприйняття процесів товарного обігу та їх інфраструктурне забезпечення. Однак «сліпе копіювання» успішного досвіду не дозволяє досягати аналогічних результатів без урахування ментальності, особливостей еволюції соціально-економічних систем певних країн, ступеня розвитку інституціонального середовища та ринків.

Критичне узагальнення ключових факторів успіху та процесів модернізації різних економічних систем дозволяє значно спростити процедури та процеси змін як на рівні країн, так і на рівні окремих суб'єктів господарювання. В сучасних умовах загальносвітового розвитку сфери товарного обігу важливе місце відведено формальним та неформальним об'єднанням країн, які значно впливають на економічні процеси у глобалізаційному вимірі та відрізняються еволюцією модернізаційних процесів. До найбільш «вагомих гравців» світового економічного простору зазвичай відносять такі країни та їх об'єднання: G7 (США, Японія, Німеччина, Велика Британія, Франція, Італія, Канада); БРІКС (Бразилія, Росія, Індія, Китай, Південна Африка); «Азійські тигри» (Сінгапур, Гонконг, Республіка Корея, Тайвань). Саме успішний досвід модернізації наведених країн може бути корисний для соціально-економічної модернізації вітчизняної сфери товарного обігу та економіки загалом.

У ракурсі державної політики забезпечення соціально-економічної модернізації сфери товарного обігу особливо цікавим є досвід США та Китаю, оскільки саме ці країни очолюють різноманітні світові рейтинги за обсягами товарного обігу та активністю зовнішньоторговельних відносин. При цьому процеси соціально-економічної модернізації товарного обігу в США та Китаї розвивались абсолютно у різних контекстах. Якщо США орієнтувались на інноваційний розвиток і реалізацію нововведень практично у всіх сферах, то Китай тривалий час «наздоганяв» та копіював передовий світовий досвід. При цьому декларуючи постійне спрощення, гармонізацію та усунення бар'єрів у зовнішній торгівлі, вищезазначені світові лідери жорстко відстоюють свої інтереси практично у всіх сферах впливу, країнах та окремих ринках. Зрозуміло, що історично США має більше можливостей глобального впливу на економіки інших країн, однак в останні роки вплив Китаю помітно посилюється за рахунок стрімкого розвитку та активних процесів модернізації, які поступово забезпечують лідерство цій країні (якщо і не за якісними показниками, то за кількісними).

Як справедливо зазначено у [1, с. 13], зовнішньоторговельна політика США націлена на реалізацію економічних, науково-технологічних переваг країни, на зміцнення її глобального впливу, розширення міжнародного торгового обміну. Різноманіття засобів і методів торгової політики підпорядковане інтересам національної безпеки, економічного зростання, захисту вітчизняних виробників.

Сучасна державна політика у сфері товарного обігу США спрямована на подальше спрощення процедур торгівлі, однак передбачає непрямий вплив на країни, що розвиваються та експортують продукцію у США. Такий вплив здійснюється опосередковано за допомогою

впровадження більш жорстких екологічних норм та інших стандартів, що безпосередньо впливають на собівартість продукції в інших країнах і роблять продукцію відповідних країн не такою привабливою для експорту у США.

Стосовно досвіду модернізації Китаю, найбільш цитованою є праця професора Хе Чуаньци «Оглядова доповідь про модернізацію в світі і Китаї (2001-2010)», де розгорнуто та якісно структуровано етапи модернізації Китаю та окреслено стратегічні перспективи. Розпочавши практичну реалізацію «чотирьох модернізацій» промисловості, сільського господарства, оборони, науки і техніки – у 1980-і роки, КНР до 2000 року вийшла на показники дещо кращі, ніж були спрогнозовані. Так, ВВП КНР у 2000 році збільшився у порівнянні з 1980 р. у 6,4 рази за прогнозу до 4,2 разів [2, с. 129].

Для модернізації сфери товарного обігу та економіки Китаю в цілому надзвичайно важливе значення мав вступ у СОТ, який відбувся у 2001 році. Вступ Китаю у СОТ забезпечив країні також переваги, оскільки санкції проти країни у сфері торгового обігу не могли застосовуватись без урахування вимог і правил СОТ, що значно ускладнювало практичну їх реалізацію. Також китайські товари активно реалізовувались на зовнішніх ринках і країна після світової кризи 2008 року стабільно займає лідируючі позиції у світовій торгівлі не тільки товарами, а й послугами. Це свідчить про значну модернізацію всієї економічної системи країни. Крім розвитку різних галузей промисловості в останні роки активно розвивається сектор інформаційних технологій та виробництво продукції з високою часткою доданої вартості.

На сьогодні агресивна політика США та Китаю у сфері регулювання питань товарного обігу призводить до посилення напруги не лише у взаємній торгівлі цих країн, а й віддзеркалюється на країнах що розвиваються та загальних принципах функціонування СОТ. Таким чином, аналіз досвіду соціально-економічної модернізації сфери товарного обігу двох найбільших країн світу за обсягами зовнішньої торгівлі свідчить, що засоби і шляхи модернізації можуть бути різними, однак при формуванні правильних стратегічних цілей та за умов послідовної державної регуляторної політики можливо досягнути визначних результатів розвитку. І якщо у США процеси модернізації відбувались постійно і розвиток багатьох сфер мав поступальний характер, то у Китаї модернізація та її позитивні ефекти мають революційний характер. При цьому саме Китай на сучасному етапі його розвитку істотно відрізняється від інших членів БРИКС, хоча наприкінці дев'яностих років минулого століття практично всі члени такого об'єднання були у схожих економіко-політичних умовах розвитку.

Серед країн G7, детальної уваги заслуговують процеси соціально-економічної модернізації сфери товарного обігу таких країн, як Японія та Німеччина, економіка яких після Другої світової війни знаходилася у кризовому стані, а модернізація була практично єдиним можливим шляхом виходу з нього.

Започаткування процесів модернізації у Японії пов'язані з періодом Реставрації Мейдзі (1868–1912 гг.). При цьому на думку колишнього прем'єр-міністра Т. Асо, Японія пережила дві серйозні трансформації (після Реставрації Мейдзі і після другої світової війни) і зуміла зайняти гідне місце в світі. Зараз, на його думку, країна перебуває на етапі третьої трансформації [3, с. 183]. На сьогодні сповільнення темпів соціально-економічної модернізації сфери товарного обігу в країні викликає занепокоєння у її керівництва, тому в межах країни постійно здійснюються спроби «реанімувати» економічне зростання за рахунок державної підтримки певних галузей та структурних реформ. Стосовно сфери товарного обігу, здійснюються спроби активізувати внутрішній попит на товари та розширювати мережу роздрібної торгівлі. Починаючи з 2015 року, коли уряд країни затвердив нову програму реформ, однією з найбільш пріоритетних задач стало залучення інвестицій на внутрішній ринок та максимальне стимулювання внутрішнього попиту, що за прогнозами аналітиків може призвести до зростання економіки. Відповідно, процеси соціально-економічної модернізації сфери товарного обігу Японії на сьогодні направлені на внутрішній ринок і забезпечуються відповідними державними програмами.

Досвід Німеччини у соціально-економічній модернізації сфери товарного обігу є унікальним з позиції подолання деструктивних явищ обумовлених Другою світовою війною та ефективного використання міжнародної фінансової підтримки у межах Плану Маршалла. Саме післявоєнний період є показовим у соціально-економічній модернізації сфери товарного обігу, оскільки до 1945 року промисловий потенціал Німеччини був направлений на забезпечення військових потреб країни, а після війни практично знищений.

Поступово Німеччина почала відігравати провідну роль серед європейських країн і на сучасному етапі розвитку сфери товарного обігу є одним з головних центрів економічного та геополітичного впливу у світі. Виробництво інноваційної продукції у більшості галузей німецької економіки сформувало позитивне ставлення до неї споживачів усього світу, а враховуючи якість та надійність товарів, попит на таку продукцію є стабільно високим. Ще однією важливою рисою модернізації сфери товарного обігу Німеччини є розвиток інфраструктури та логістичних потоків. Сьогодні країна є одним з глобальних логістичних центрів світу, який забезпечує товарний обіг між більшістю провідних країн світу. Також німецькі компанії складають десять відсотків від загальної кількості виробничих підприємств Європи і на їх частку припадає 27% сумарного товарообігу ЄС в даній галузі, а двигуном експорту в Німеччині служить масив малих і середніх підприємств (МСП) з їх величезним новаторським потенціалом. Досвід державної політики Німеччини у модернізації сфери товарного обігу і економіки в цілому є надзвичайно корисним для України, оскільки в умовах зовнішньої агресії та майбутнього відновлення цілісності країни своєрідний «план Маршалла», тобто план фінансової підтримки економіки країни іноземними донорами, може забезпечити модернізацію і вітчизняної економіки за умови ефективного здійснення реформ.

Модернізація сфери товарного обігу іншими європейськими країнами «великої сімки» (Велика Британія, Франція, Італія) та формування фундаменту подальшого їх економічного зростання відбувалось також за активної допомоги США після другої світової війни. Використовуючи американські технології та фінансову підтримку, державна економічна політика цих країн була направлена на відновлення промислового потенціалу і якнайшвидшого виходу на світові ринки. До 1960 року економіка Великої Британії, Франції та частково Італії відносно стабілізувалася, а за рахунок націоналізації окремих її галузей вплив держави на сферу товарного обігу значно посилювався. Процеси модернізації у цих країнах також були пов'язані з формуванням політики виходу на зовнішні ринки та стимулювання внутрішнього попиту. Створення інноваційних продуктів та їх експансія на світові ринки відбувалась поступово, але систематично, з урахуванням загальносвітових негативних трендів пов'язаних із впливом світових економічних криз.

Сучасний етап модернізації сфери товарного обігу зазначених країн характеризується неоднозначним характером економічних зв'язків у межах Європейського співтовариства та дотриманням правил СОТ. Економічне зростання цих країн сповільнилось у порівнянні з докризовим періодом і реальні інноваційні прориви практично відсутні. Яскравим прикладом є Франція, яка за обсягом ВВП знаходиться сьогодні на п'ятому місці в світі – після США, Китаю, Японії та Німеччини. Зовнішньоторговельний оборот Франції в 2017 р склав 1 009 млрд євро, при цьому експорт збільшився на 4,5% до 473 млрд, а імпорт зріс до 536 млрд (+ 6,8%). Баланс зовнішньої торгівлі залишається негативним, починаючи з 2002. У 2017 р дефіцит збільшився до 62,3 млрд. євро [4]. Враховуючи негативні тенденції, державне регулювання процесів модернізації сфери товарного обігу Франції передбачає активну підтримку експорто-орієнтованих галузей та активізацію інноваційної діяльності за рахунок реалізації відповідних державних програм.

Стосовно ситуації у Великобританії доцільно підкреслити, що провідними торговельними партнерами Великобританії залишаються країни ЄС – на їх частку припадає 50% британського зовнішньоторговельного товарообігу, в тому числі на Німеччину – 14%, Нідерланди – 7%, Францію – 5%. Провідними партнерами з інших регіонів є США і Китай – по 8% товарообігу [5].

Основними пріоритетами модернізації сфери товарного обігу Великобританії є активізація зовнішньої торгівлі та залучення іноземних інвестицій. Для цього у липні 2016 року було створено

Міністерство міжнародної торгівлі (Department for International Trade, DIT) [5]. Така увага до зовнішньоекономічної діяльності пов'язана із сподіваннями уряду залучити іноземних інвесторів, інноваційні технології та активізувати зовнішню торгівлю у короткостроковій перспективі.

Сучасний стан соціально-економічної модернізації сфери товарного обігу Італії пов'язаний з концентрацією зусиль органів державного управління на активізації експортних операцій. Було прийнято рішення про створення міжвідомчої робочої групи з міжнародної діяльності Італії, реалізовано проект «Плану по просуванню продукції з маркуванням «Зроблено в Італії» і залученню інвестицій», а також особливу увагу було приділено відносинам з Китаєм, завдяки чому в першому півріччі 2017 року було зафіксовано зростання італійського експорту на 28,4% порівняно з аналогічним періодом минулого року [6].

Таким чином, соціально-економічна модернізація сфери товарного обігу у досліджуваних країнах, пов'язана із активізацією зовнішньої торгівлі та відповідними державними програмами підтримки інноваційної активності у межах країни.

Серед країн G7 особливо місце відведено Канаді, це пов'язано із географічним розташуванням, національними особливостями та сусідством із США. Основним елементом, що історично забезпечував розвиток економіки Канади та процеси модернізації, є велика ресурсна база (в першу чергу енергетичні ресурси) та значні обсяги торгівлі з США. В сучасних реаліях розвитку канадської економіки найбільший внесок у формування ВВП здійснює сфера послуг. За результатами аналізу економічної ситуації в країні за 2017 рік до ключових драйверів розвитку сфери послуг можна віднести такі галузі: оптова торгівля (приріст за 2017 рік склав 7,4%), транспорт і складське господарство (4,8%), роздрібна торгівля (4,6%), послуги професійного, наукового та технічного характеру (3,3%), мистецтво, розваги та відпочинок (2,9%), а також управління нерухомістю (2,8%) [7].

У сфері товарного обігу процеси модернізації, в першу чергу, пов'язані із впровадженням у практику міжнародних стандартів та регламентів розроблених наднаціональними інститутами (International Standards Setting Bodies). За даними COT у Канаді діють більше 180 технічних бар'єрів, хоча як активний учасник COT країна послідовно дотримується політики щодо усунення невідповідних Угоді COT «Про технічні бар'єри в торгівлі» (Technical Barriers to Trade) нетарифних обмежень, пов'язаних зі стандартами і регламентами [7].

Також процеси державного регулювання соціально-економічної модернізації сфери товарного обігу Канади пов'язані із участю країни в Угоді про північноамериканську зону вільної торгівлі (НАФТА), яка у 2018 році повинна бути переглянута. Також Канада активно використовує положення Угод про зону вільної торгівлі, які укладені з основними торговельними партнерами.

Загальною тенденцією процесів модернізації сфери товарного обігу всіх країн-членів G7 є значне зростання обсягів інтернет-торгівлі, що потребує відповідного нормативного та іншого регулюючого забезпечення, оскільки ці тенденції будуть лише посилюватись у зв'язку із розвитком інтернет-технологій та електронної комерції.

Модернізація сфери товарного обігу країн БРИКС мала свої особливості та у більшості досліджень виділяють успіхи Бразилії та Індії, оскільки Росія та Південна Африка, використовуючи свої колосальні природні ресурси, так і не змогли рівноправно конкурувати у світовій торгівлі з провідними країнами, а поступово технологічно відстають від них.

Процеси соціально-економічної модернізації сфери товарного обігу в Бразилії та інших країнах Латинської Америки (Чилі, Уругвай, Аргентина, Колумбія) базувались на стратегії імпортозаміщення і розпочалися у тридцятих роках минулого століття. Активний розвиток промисловості та товарного обігу відбувався під впливом авторитарних режимів, які до 1980 року втратили свою вагомість, що призвело до стагнації економік таких країн.

У Бразилії відновлення процесів модернізації пов'язують з інституціональними реформами Ф. Кардозу, які почалися у 1993 році. Сучасний стан економіки Бразилії характеризується нестабільністю та кризовими явищами соціально-економічного характеру. Основним торговим

партнером Бразилії став Китай, а обсяги зовнішньої торгівлі із США скоротились. Хоча Бразилія і залишається лідером Латинської Америки у багатьох сферах економіки, розвиток промисловості та провадження інновацій стримується багатьма факторами, що мають у тому числі і політичну природу. Особливо цікавим фактом є те, що за даними Міністерства промисловості, зовнішньої торгівлі і послуг Бразилії, у 2017 році на сферу послуг припадало 70% ВВП країни. У 2017 р послуги стали ядром нової парадигми міжнародної торгівлі і це призвело до фундаментальних змін в бразильських підходах до розвитку цього сектора [8]. Активізація експорту та розвиток електронної торгівлі з оптимізацією податкового регулювання стали сучасними трендами соціально-економічної модернізації не лише сфери товарного обігу, а й економіки країни.

Так у 2018 році була вироблена стратегія роботи по ряду принципів напрямів:

- поліпшення бізнес-середовища, орієнтоване головним чином на питання податкового регулювання;

- забезпечення гарантій і фінансування експорту;

- регулювання електронної торгівлі;

- стимулювання та забезпечення ефективної роботи сектора послуг;

- посилення урядової координації в секторі послуг [8].

У сфері товарного обігу Бразилії відбуваються зміни пов'язані із зовнішньою торгівлею, яка все більше зорієнтована на взаємодію з Китаєм. Серед лідерів також залишаються США, Аргентина та Німеччина. Результати модернізації товарного обігу та державної політики підтримки експорту чітко проявились у 2017 році, коли позитивне сальдо зовнішньої торгівлі Бразилії уперше з 1989 року становило 66,9 млрд. доларів США [8]. Однак за умов скорочення соціальних видатків внутрішній попит країни та внутрішня торгівля не показують таких позитивних результатів.

Стосовно державного регулювання процесів соціально-економічної модернізації сфери товарного обігу Індії, необхідно акцентувати увагу на таких аспектах:

- базисом росту ВВП є внутрішні джерела, при цьому уряд фокусується на розвитку спеціальних економічних зон;

- країна характеризується стійким внутрішнім попитом, що дозволяє уряду країни долати наслідки світових економічних криз доволі швидко та без катастрофічних наслідків;

- сучасний етап модернізації починається з 1991 року і основними пріоритетами є розширення вільного ринку та стимулювання підприємництва;

- виважена державна політика щодо стимулювання потенційних інвесторів зробила Індію надзвичайно привабливою, особливо в останнє десятиліття;

- розроблені та функціонують державні програми розвитку інфраструктури та стимулювання розвитку промисловості;

- основний акцент модернізації економіки зроблений на розширення сфери інформаційних технологій, де Індія у багатьох аспектах наздоганяє США;

- щорічні темпи зростання обороту організованої роздрібною торгівлі складають близько 25%. У зв'язку з постійним збільшенням кількості інтернет-користувачів і користувачів мобільних телефонів активно зростає ринок споживчої електронної торгівлі (в середньому на 33% в рік) [9].

Отже, поступово за рахунок модернізації економіки та загальної інформатизації суспільства Індії, країна перетворюється з аграрної країни на потужного гравця світових ринків. Особливо активно розвивається роздрібна торгівля за рахунок зростаючого внутрішнього платоспроможного попиту та інтернет-торгівлі, що у найближчий час буде кардинально впливати на сферу товарного обігу та її модернізацію.

Особливої уваги у контексті аналізу процесів соціально-економічної модернізації та впливу держави на такі процеси заслуговує досвід так званих «Азійських тигрів» (Сінгапур, Гонконг, Республіка Корея, Тайвань). Ці країни у період з 1960 року і до наших днів здійснили стрімкий економічний прорив, вагомість і якість якого складно порівняти з практикою інших країн.

Базисом процесів модернізації представлених країн є економічна та військово-політична

підтримка країнами Заходу й зменшення впливу Японії (деокупація) таких країн. В цілому державна політика соціально-економічної модернізації передбачала на початковому етапі реалізацію таких основних положень, як:

- залучення імпорتنих технологій та придбання прав інтелектуальної власності для побудови власного виробництва товарів з високою часткою доданої вартості;
- стимулювання експортоорієнтованих галузей економіки;
- реалізація політики низького валютного курсу національних грошових одиниць для стимулювання експорту і конкурентоспроможності товарів власного виробництва на світових ринках;
- налагодження державно-приватного партнерства та подолання корупції.

Ці заходи дозволили Сінгапуру, Гонконгу, Кореї, Тайваню значно модернізувати економіку і сферу товарного обігу та створити основу інноваційного розвитку та цифрової економіки двадцять першого століття.

Отже, процеси соціально-економічної модернізації сфери товарного обігу «Азійських тигрів» пов'язані з інноваційними технологіями та виходом на зовнішні ринки з наукомісткою продукцією. І хоча в останні роки зростання економіки цих країн сповільнилося, вони і сьогодні залишаються лідерами за багатьма показниками легкості ведення бізнесу у світі, що є надзвичайно позитивним індикатором для потенційних інвесторів.

Таким чином, проведений аналіз дозволив визначити основні особливості державної політики забезпечення соціально-економічної модернізації у провідних країнах світу та виокремити особливості етапу сучасної модернізації сфери товарного обігу (рис. 1).

Сучасні реалії розвитку сфери товарного обігу характеризуються існуванням у єдиному глобалізаційному просторі певних об'єднань країн зі схожими тенденціями розвитку економіки. Найбільш вагомими у загальносвітовому значенні є країни «великої сімки» G7, БРІКС та «Азійські тигри».

Особливе значення у процесах соціально-економічної модернізації сфери товарного обігу країн учасників таких об'єднань відіграла держава. При цьому характерним для них є наявність однієї країни-лідера, з якою інші учасники активно співпрацюють і у певній мірі залежать.

У межах «великої сімки», де країною-лідером є США основні елементи державного управління процесами соціально-економічної модернізації сфери товарного обігу включали: формування політики відкритих ринків; підтримку наукомістких галузей та їх еволюційний розвиток; формування політики виходу на зовнішні ринки; створення міждержавних інституційних регуляторів (COT).

Для країн-учасниць БРІКС, де лідером на сьогодні є Китай, державне управління процесами соціально-економічної модернізації сфери товарного обігу полягало у такому:

- індустріалізація економіки та зменшення значення аграрного сектору;
- наздоганяюча модернізація і копіювання позитивного досвіду провідних країн;
- створення спеціальних економічних зон з метою залучення інвестицій за рахунок надання преференцій;
- підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу;
- стимулювання внутрішнього попиту.

Для «Азійських тигрів» державне управління процесами модернізації мало виключне значення, оскільки сфера товарного обігу була практично не розвинена і потребувала вольових рішень, які б забезпечувалися необхідними правилами і нормами обов'язковими до виконання. Серед таких країн лідером є Республіка Корея, хоча Сінгапур також займає доволі вагомі позиції у світовому економічному просторі. У модернізації сфери товарного обігу представлених країн вплив держави проявлявся у наступному:

- зміна ідеології розвитку суспільства (державно-приватне партнерство, подолання корупції);

- залучення іноземних інвестицій та розвиток високотехнологічних виробництв;
- максимізація зусиль щодо виходу на зовнішні ринки;
- стримування курсу національної грошової одиниці (недооцінення) з метою отримання переваг у витратах на виробництво;
- недостатнє стимулювання внутрішнього попиту.

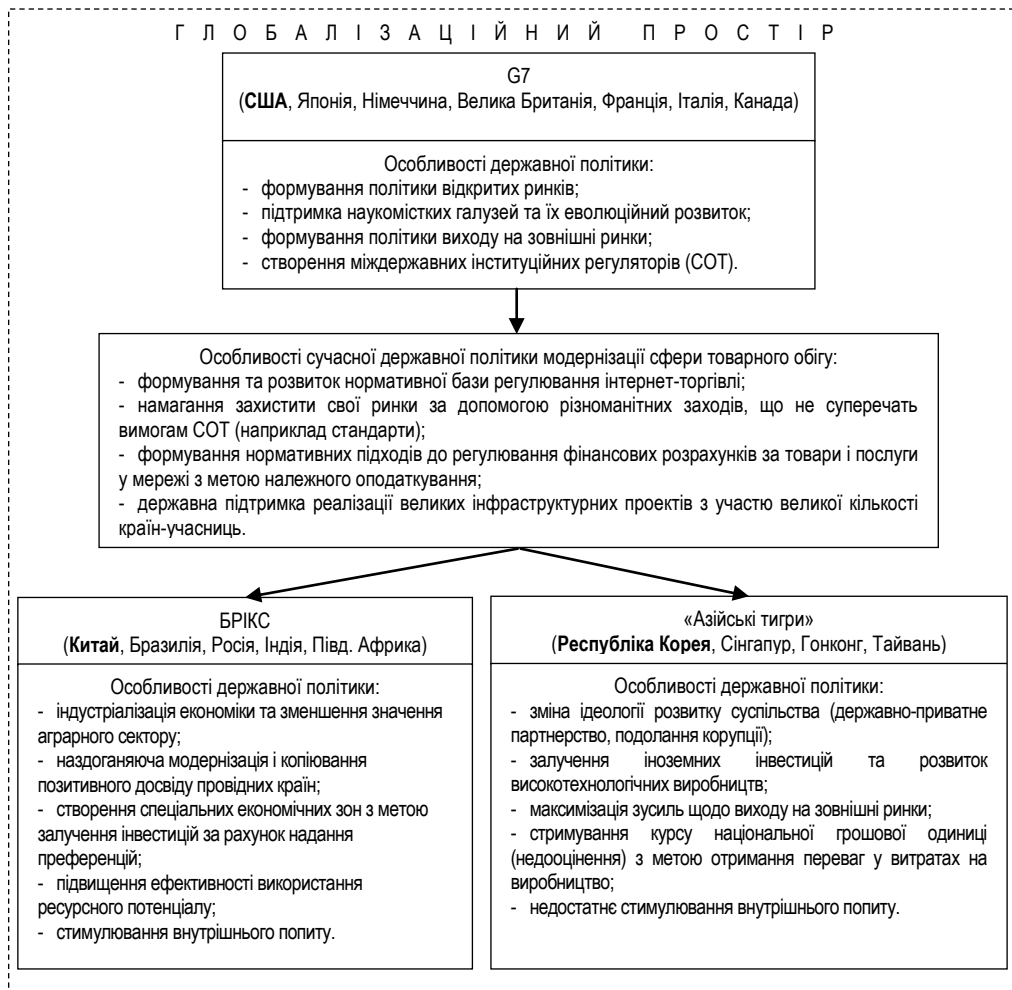

Рис. 1. Особливості державної політики забезпечення соціально-економічної модернізації сфери товарного обігу в провідних країнах світу*

**Джерело: систематизовано автором*

Враховуючи всі вищеперераховані особливості, слід відмітити, що в умовах сучасних глобалізаційних явищ та активного становлення цифрової економіки, державне регулювання соціально-економічної модернізації сфери товарного обігу більшості країн має схожі риси, а саме:

- формування та розвиток нормативної бази регулювання інтернет-торгівлі;
- намагання захистити свої ринки за допомогою різноманітних заходів, що не суперечать вимогам СОТ (наприклад стандарти);

- формування нормативних підходів до регулювання фінансових розрахунків за товари і послуги у мережі з метою належного оподаткування;
- державна підтримка реалізації великих інфраструктурних проєктів з участю великої кількості країн-учасниць.

Висновки і перспективи.

Аналіз досвіду провідних країн світу у сфері регулювання процесів модернізації сфери товарного обігу свідчить про загальні для більшості країн підходи, які включають: лібералізацію товарного обігу; активізацію зовнішньоекономічної діяльності та активізацію експорту; створення інноваційних продуктів; розвиток наукомістких галузей; активізацію інтернет-торгівлі і державного регулювання електронної комерції.

Отже, сучасна економіка не може функціонувати без впливу державних інститутів та потребує відповідного методичного та методологічного інструментарію регулювання процесів модернізації, у тому числі і у сфері товарного обігу, тому дослідження успішного досвіду іноземних країн у сфері державного регулювання процесів модернізації є перспективними і потребують подальших наукових напрацювань.

Список використаних джерел

1. Лебедева Л.Ф. Позиции США в международной торговле на новом этапе глобальной конкуренции. *Международная торговля и торговая политика*. 2015. № 1 (1). С. 6–18.
2. Моргунов Е.В. Жаворонков И.В. Теория и практика модернизации индустриальной системы страны. *Проблемы развития рыночной экономики: (сб. науч. тр.)* : Вып. 1 / РАН. Ин-т проблем рынка. Москва : Центр «Транспорт». 2011. С. 111-142
3. Тимонина И.Л. Жизнь после кризиса: направления трансформации экономической модели Японии. *Вестник МГИМО Университета*. 2010. № 4. С. 183-190.
4. Годовой обзор состояния экономики и основных направлений внешнеэкономической деятельности Франции за 2017 год. URL: TrApi/Upload/f760bf3d-00bc-448e-9fb8-2ff0ffc2d799/Обзор_экономики%20Франции_2017.pdf. (дата звернення : 01.09.2018).
5. Обзор состояния экономики и основных направлений внешнеэкономической деятельности Великобритании в 2016 году. URL : TrApi/Upload/cd9d74c0-4bfe-4008-89c1-8ebfa16fbfe9/obzor_economy_UK_2017.pdf. (дата звернення : 03.09.2018).
6. Обзор состояния экономики и основных направлений внешнеэкономической деятельности Италии в 2017 году. URL : <http://www.ved.gov.ru/exportcountries/it/> (дата звернення : 11.09.2018).
7. Годовой обзор состояния экономики и основных направлений внешнеэкономической деятельности Канады за 2017 год. URL : <http://www.ved.gov.ru/exportcountries/ca/> (дата звернення : 11.09.2018).
8. Годовой обзор состояния экономики и основных направлений внешнеэкономической деятельности федеративной республики Бразилии в 2017 году. URL : <http://www.ved.gov.ru/exportcountries/br/> (дата звернення : 11.09.2018).
9. Обзор состояния экономики и основных направлений внешнеэкономической деятельности Индии в 2017/2018 году. URL : <http://www.ved.gov.ru/exportcountries/in/> (дата звернення : 11.09.2018).

Статтю отримано: 20.09.2018 / Рецензування 25.10.2018 / Прийнято до друку: 21.12.2018

Iryna Melnyk

Ph.D. (in Economics), Associate Professor
Department of Tourism and Hotel-Restaurant Affairs
Lviv University of Economics and Trade
Lviv, Ukraine
E-mail: gaveshta@gmail.com

WORLD EXPERIENCE OF THE SPHERE OF COMMODITY SOCIAL AND ECONOMIC MODERNIZATION STATE POLICY PROVIDING

Abstract

The institutional environment, which is formed through the adoption of relevant rules and regulations, is an important element in ensuring the social and economic modernization of the sphere of commodity circulation. Domestic legislation regulating the functioning and modernization of the sphere of commodity circulation is imperfect and requires new approaches to the system of regulation of this sphere and introduction of the most successful practices of the leading countries of the world.

In the process of research used methods – abstract and logical, scientific abstraction (to deepen the concepts and categories, disclosure of the essential characteristics of government and its features in trade); institutional and evolutionary (for the disclosure of the genesis of commodity circulation in different countries, policies of state regulation of processes of modernization of support for entrepreneurial activity); systematization and generalizations (for revealing structural changes, new trends and vectors of commodity circulation development and the system of state regulation).

The analysis of the experience of the leading countries in the field of regulating the processes of modernization of the sphere of commodity circulation shows common approaches for most countries, which include: liberalization of commodity circulation; intensification of foreign economic activity and export activation; creation of innovative products; development of high-tech industries; activation of Internet commerce and state regulation of e-commerce.

The modern economy cannot function without the influence of state institutions and requires appropriate methodological and methodological tools for regulating modernization processes, including in the field of commodity circulation, therefore, the study of successful foreign experience in the field of state regulation of modernization processes is perspective and requires further scientific developments.

Keywords: commodity circulation, state regulation, foreign experience.

References

1. Lebedeva, L. F. (2015). Pozytsiyi SSHA v mizhnarodnyy torhivli na noviy stadii globalnoi konkurentsii [The US position in international trade in the new stage of global competition]. *Mizhnarodna torhivlya ta torhova polityka [International trade and trade policy]*, 1(1), 6-18.
2. Morgunov, Ye. V., & Zhavoronkov, I. V. (2011). Teoriya i praktika modernizatsii industrialnoy sistemy strany [Theory and practice of modernization of the industrial system of the country]. *Problemy razvitiya rynochnoy ekonomiki (sb. nauch. tr.) [Problems of development of a market economy: collection of scientific works]*, 1, 111-142.
3. Timonina, I. L. (2010). Zhizn posle krizisa: napravleniya transformatsii ekonomicheskoy modeli Yaponii [Life after the crisis: the direction of transformation of the economic model of Japan]. *Vestnik MGIMO Universiteta [Bulletin of MGIMO University]*, 4, 183-190.
4. Godovoy obzor sostoyaniya ekonomiki i osnovnykh napravleniy vneshneekonomicheskoy deyatel'nosti Frantsii za 2017 god. *ТpApi*. Retrieved from : TpApi/Upload/f760bf3d-00bc-448e-9fb8-2ff0ffc2d799/Обзор_экономики%20Франции_2017.pdf.
5. Obzor sostoyaniya ekonomiki i osnovnykh napravleniy vneshneekonomicheskoy deyatel'nosti Velikobritanii v 2016 godu. *ТpApi*. Retrieved from : TpApi/cd9d74c0-4bfe-4008-89c1-8ebfa16fbfe9/obzor_economy_UK_2017.pdf.
6. Obzor sostoyaniya ekonomiki i osnovnykh napravleniy vneshneekonomicheskoy deyatel'nosti Italii v 2017 godu. www.ved.gov.ru. Retrieved from : <http://www.ved.gov.ru/exportcountries/it>.
7. Godovoy obzor sostoyaniya ekonomiki i osnovnykh napravleniy vneshneekonomicheskoy deyatel'nosti Kanady za 2017 god. www.ved.gov.ru. Retrieved from : <http://www.ved.gov.ru/exportcountries/ca>.
8. Godovoy obzor sostoyaniya ekonomiki i osnovnykh napravleniy vneshneekonomicheskoy deyatel'nosti federativnoy respubliki Brazilii v 2017 godu. www.ved.gov.ru. Retrieved from : <http://www.ved.gov.ru/exportcountries/br>.
9. Obzor sostoyaniya ekonomiki i osnovnykh napravleniy vneshneekonomicheskoy deyatel'nosti Indii v 2017/2018 godu. www.ved.gov.ru. Retrieved from : <http://www.ved.gov.ru/exportcountries/in>.

Received: 09.20.2018 / Review 10.25.2018 / Accepted 12.21.2018

